

Відкриття⁵

Тане жовтень. З шерхотом спадає багряне листя, ще квітує сіньюокий верес, і куточки сквера прикрашають білосніжні хризантеми. Мабуть, чи не найбільше полюбляє вона цей своєрідний і звабливий осінній місяць, і насамперед тому, що залишив у пам'яті незабутній спомин, нев'янучу подію на все життя. І до цієї події Павла Іванівна Рогова йшла наполегливо, долаючи всі негаразди. Вона оптимістка, сповнена неабиякої любові до освіти, до величної праці вчителя та бібліотекаря, бо і сама, як педагог, добре знає і труднощі, і тонкощі цих професій. Любити дітей, дарувати людям щастя, дбати про майбуття держави — це, мабуть, чи не найпрекрасніші риси педагога. А Павла Іванівна, крім того, володіє ще не менш важливими рисами: вона уболіває за науку і завжди дбає про інтелектуальний скарб освітян — галузеві бібліотеки. Вона одна з тих, хто порушив вагоме питання: створення в Україні Державної науково-педагогічної бібліотеки. Звичайно, питання це виникло не випадково. Павла Іванівна детально вивчала розвиток бібліотечної справи в Україні, зокрема історію розвитку педагогічних бібліотек. Ще відомий діяч освіти Костянтин Дмитрович Ушинський у своїй праці «Проект вчительської семінарії» зазначав, що серед важливих позицій підготовки вчителя є створення пересувних бібліотек і випуск спеціальних періодичних видань для вчителя.

Павла Іванівна у своїх наукових матеріалах підкреслювала, що в Україні, у 70–90 рр. XIX ст. у містах Харкові та Києві, в центрах навчальних округів, були започатковані громадські об'єднання, які спрямували свою діяльність на піднесення культурно-освітнього рівня українського народу. В кінці XIX — на початку XX ст. різними організаціями в різний час було порушено питання про заснування й розширення мережі бібліотек для освіти народу. Бібліотеки утворювалися у Києві, Харкові, в багатьох інших містах України, і це мало неабияке значення для інформаційного забезпечення вчителів, підвищення їхнього фахового та самоосвітнього

⁵ Друкується за виданням: Лазаренко, А. Відкриття / А. Лазаренко // Світло у вікнах. Життя видатних людей : у 2 ч. / А. Лазаренко. – К., 2003. – Ч. 2. – С. 310–323 : портр., фотогр.

рівня. На рубежі XIX і XX ст. у зв'язку зі швидким розвитком промисловості, сільського господарства, торгівлі різко зростає попит на освіту, мережа навчальних закладів збільшувалася, тому постала ще гостріша необхідність у забезпеченні фахових потреб вчителів, кількість яких зростала. У зв'язку з цим на Лівобережній та Правобережній Україні зусиллями земств були відкриті перші вчительські бібліотеки. У містах Харківське та Київське товариства грамотності започаткували довідково-педагогічні бібліотеки — першооснову майбутніх спеціальних педагогічних бібліотек. Спеціальні педагогічні бібліотеки стають необхідними на етапі зростання вчительських потреб, пов'язаних із розвитком освіти. Бібліотекар Харківського університету К. Рубинський називав бібліотеки «життєвим нервом навчального закладу», де мають працювати високопрофесійні бібліотечні працівники, бо саме бібліотечний працівник освітянських книгозбірень — це ще й педагог, оскільки знання педагогіки дозволяли йому бути справжнім помічником користувачів.

Час плине непомітно. Копітка робота увінчалася успіхом. І шлях педагогічної бібліотеки Харківського товариства грамотності через 130 років завершується відкриттям Державної науково-педагогічної бібліотеки — інформаційного центру освітянської галузі України. Мрія видатних діячів історії освіти і науки — членів Харківського і Київського товариств грамотності — здійснилася. І це відбувається згідно з постановою Кабінету Міністрів України. 30 жовтня 1999 року на базі наукової бібліотеки Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України і Центральної освітянської бібліотеки Міністерства освіти України створюється Державна науково-педагогічна бібліотека України (ДНПБ України) і її директором призначають Павлу Іванівну Рогову. Ініціаторами створення Державної науково-педагогічної бібліотеки були Академія педагогічних наук, Міністерство освіти і науки України й особисто міністр освіти В. Г. Кремень. Становленню бібліотеки передувала копітка і напружена повсякденна праця, сповнена непередбачених проблем, насичена творчими і діловими пошуками. Все далі відходить пам'ятний 1999 рік, жовтень. Сьогодні з висоти літ, оглядаючи пройдене, Павла Іванівна упевнено може сказати: «Так, зроблено чимало». І все ж праглося зробити більше, донести

освітянам новітнє, корисне і життєве. Доброзичлива і привітна, лагідна і чуйна, залюблена у свою справу, вона прагне, щоб сьогодні в кожному куточку України науковець чи вчитель-практик зміг отримати належну інформаційну підтримку у своїй професійній діяльності.

Павла Іванівна у задумі оглядає ошатну і привабливу будівлю з надписом «Державна науково-педагогічна бібліотека України», оточену декоративними чагарниками і квітниками, і ловить себе на думці, що правильно обрала життєвий шлях. Вона торкнула нелегку, але важливу справу, важливу і для людей, і для держави.

Павла Іванівна підійшла до вікна. Врівноважена, спокійна, діловита. Минуло жарке літо, сповнене турбот: робота над дисертацією, друковане слово, чимало траплялося непередбаченого. Але на всіх стежинах вона ніколи не забувала про справи бібліотеки. У відчинену квартиру лине мелодійна співанка «Рідна мати моя». Трохи щемно. Пісня нагадує про далеке минуле, відтворює незабутні сторінки життя. Нині важко навіть уявити, через які життєві негаразди вона пройшла. А доля створила на її шляху чимало перепон. Її батьки, росіяни, жили в Болгарії і лише в 1945-му, після Перемоги у Великій Вітчизняній війні повернулися в Україну. В Одесу з Варни вони прибули пароплавом і оселилися в Таврійських степах, а згодом вже мешкали на Запоріжжі, в селі Іванівка, і там, на Дніпрі, батько працював бакенщиком. Павла зростала вдумливою, зосередженою, любила книги, музику, багато читала. У їхньому будинку завжди звучала пісня. В Кам'янсько-Дніпровській середній школі дівчина вперше почула гру на фортепіано, яку майстерно виконував вчитель, і музика заповонила її повністю. Вона любила співати, брала участь у художній самодіяльності. Голос Павли відрізнявся тембром, теплотою і широтою діапазону. Вона твердо вирішила бути співачкою.

За активну громадську роботу ще в 7-му класі її нагороджують путівкою до Києва, в табір, розташований на території станції юних натуралістів (нині Еколого-натуралістичний центр Міністерства освіти і науки України). І відбувається непередбачене. У таборі вона бере участь у хорі, яким керує завідуючий кафедрою диригування Київської державної консерваторії Леонід Павлович Колесников. Досвідчений педагог відразу звернув увагу на тала-

новиту дівчинку. Після концерту він підійшов до Павли, поцілував її і запросив навчатися в музичній студії для обдарованих дітей при Київській консерваторії. Дівчинці навіть важко було уявити, що те, про що мріяла, здійснилося. А мрія ця зародилася ще в дитинстві. В ній поєднувалися музика і книги.

Павла одержує офіційне запрошення з Києва. Проводжали її з теплими напуттями батьки й вчителі, учні і подруги. І почалося для Павли нове, незвідане життя. Захоплено займалася вона вокалом і загальною музичною грамотою, співала все краще, і викладачі музики відкривали для Павли шлях в консерваторію. Важко їй було жити в інтернаті без материнського тепла, не вистачало коштів, теплою одягу. А зима була сувора, із сніговіями і морозами. Павла застудилася, і голос її був надломлений, вона вже не могла так співати, як раніше. І після закінчення музичної студії викладачі порадили їй продовжувати навчання, але в училищі імені Глієра. Це було тяжким випробуванням для дівчини. Вона не уявляла себе без консерваторії, плакала надії на вокал, але доля розпорядилася по-своєму. І 18-річна дівчина, одна у великому місті, постає перед вибором: як продовжити свій життєвий шлях? Вона починає шукати роботу. Влаштувалася у школу, а через рік поступила на філологічний факультет відділення української мови і літератури Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького (нині — Національний педагогічний університет імені М. Драгоманова), працювала лаборанткою в Науково-дослідному інституті шкіряно-взуттєвої промисловості й поєднувала навчання з роботою. І знову Павла зіткнулася з тяжким випробуванням. Якраз перед державними екзаменами в інституті йде із життя її чоловік, і вона лишається одна з дворічною донькою у великому місті. І знову пошуки свого місця у житті. Тоді починається її бібліотечна діяльність у книгозбірні Київського державного інституту іноземних мов. Павла Іванівна набирається досвіду і незабаром вже очолює сектор відділу рекомендаційної бібліографії Національної парламентської бібліотеки України. Вона любила працювати з книгами, читала багато і всюди, готувала чимало бібліографічних покажчиків з питань художньої літератури і мистецтва. За цей час з-під її пера вийшло до 20 видань одноосібних та у співавторстві. А праглося зробити якнайбільше.

І ось 1989 рік. Вона очолює педагогічну бібліотеку при Київському будинку вчителя, на базі якої засновується Центральна освітянська бібліотека Міністерства освіти України (1993 рік). Її директором призначають П. І. Рогову.

Центральна освітянська бібліотека стала підмурком у незалежній Україні майбутньої Державної науково-педагогічної бібліотеки. За створення Центральної освітянської бібліотеки Павла Іванівна була удостоєна відзнаки Міністерства освіти України «Відмінник освіти України» та номінації «Бізнес-леді 1999 року» і внесена до збірника Американського інституту біографії «Хто є хто серед кращих жінок світу 1999 р.» А негаразди і проблеми тривали. За несплачені рахунки у бібліотеці вимикають світло, з 25 працівників лишається тільки п'ятеро. І все ж справедливість перемогла. В Україні в кінці 1999 року була відкрита Державна науково-педагогічна бібліотека, для неї виділено приміщення, а в Будинку вчителя залишилася філія. Павлі Іванівні знадобився досвід бібліотечної роботи, набутий у Національній парламентській бібліотеці (колишній Державній республіканській бібліотеці імені КППС). Державна науково-педагогічна бібліотека, очолювана педагогом-бібліотекарем П. І. Роговою, поступово нарощує свої можливості для інформаційного забезпечення однієї із найважливіших галузей — освітянської, стає членом Української бібліотечної асоціації, розгортає співробітництво із зарубіжними бібліотеками сфери освіти, асоціаціями та науковими центрами. Разом із своїми працівниками П. І. Рогова постійно дбає про збагачення фонду бібліотеки — нині одного з найбільших зібрань науково-педагогічної літератури в Україні. Є тут монографії, дисертації, тези конференцій із розвитку педагогіки, освіти, довідники. Бібліотека увійшла до переліку державних бібліотек, які безкоштовно отримують фахові примірники від освітянських установ України. Академія педагогічних наук України піклується, щоб фонди бібліотеки були повноцінними і надходили з-за кордону фахові видання. Бібліотеці надають допомогу Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, Всеукраїнське педагогічне товариство імені Григорія Ващенка, Творча спілка вчителів України, Міжнародний фонд «Відродження», Українсько-американський добродійний фонд «Сейбр-Світло», громадські організації

з діаспори, науковці Т. Гунчак, С. Олійник та інші. Бібліотека одержує сотні унікальних нових праць, художніх творів, фахових розвідок, довідково-енциклопедичних видань. До бібліотеки щорічно надходять понад 300 найменувань галузевих періодичних видань України, Росії, матеріали з яких своєчасно вводяться у пошуковий апарат. У бібліотеці постійно функціонують тематичні книжкові виставки з питань розвитку педагогічної науки та освіти. Державна науково-педагогічна бібліотека України посіла чільне місце в інформаційному просторі України, консолідуючи навколо себе освітянські бібліотеки. І в цьому, безумовно, заслуга керівника бібліотеки П. І. Рогової, яка завжди проявляє професіоналізм, любов і відданість справі.

Відмінник освіти України П. І. Рогова досліджує проблеми бібліотекознавства, книгознавства, бібліографознавства, веде наукову і популяризаторську діяльність, закінчує аспірантуру Національної бібліотеки України імені Вернадського, вона науковий керівник та автор рекомендаційних, науково-допоміжних видань з актуальних педагогіко-психологічних питань, науково-методичних та науково-теоретичних матеріалів.

Сьогодні Державна науково-педагогічна бібліотека України розбудовується. Степан Постернак, перший директор Всеукраїнської бібліотеки України, зазначав: «Всеукраїнська бібліотека України є дитиною революції». Павла Іванівна Рогова додає: «Державна науково-педагогічна бібліотека стала дитиною незалежної України». У 2001 р. за опитуванням газети «Освіта» П. І. Рогова названа одним з кращих освітян року за створення Державної науково-педагогічної бібліотеки. Талановитий організатор, керівник та вихователь, П. І. Рогова знаходиться у постійному пошуку нових напрямів удосконалення бібліотечної праці. Вимоглива, цілеспрямована, з творчим пошуком, П. І. Рогова користується неабияким авторитетом серед бібліотечної громадськості України. Її повсякденна діяльність, наукові матеріали спрямовані на підвищення іміджу освітянських бібліотек в загальнодержавній бібліотечній системі, на розвиток педагогічної науки та освіти України.

А. Лазаренко